

АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНИХ ТА НЕДЕРЖАВНИХ СТРУКТУР З ПИТАНЬ ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ В РЕГІОНІ

В Україні поступово накопичується критична маса перетворень, необхідна для механізму саморозвитку ринку в цілому. Вирішальною ролі тут набуває малий та середній бізнес. Саме вільне підприємництво покликане інтенсифікувати подальше проходження економічних реформ.

Світовий досвід підтверджує, що добре розвинутий бізнес дозволяє компенсувати протиріччя між державним управлінням та саморозвитком ринку, забезпечує за рахунок зростання гнучкості і різноманітності форм, більш пружне ринкове середовище, а, значить, і більш стійке, передбачуване і кероване. Саме ці фактори роблять сферу бізнесу обов'язковою для державної підтримки. Дієву підтримку бізнесу в регіоні може забезпечити тісна співпраця органів виконавчої влади та недержавних структур. Важливого значення набуває при цьому формування інфраструктури підтримки підприємництва на державному та регіональному рівнях, яка забезпечує сприятливі умови для становлення та ефективного розвитку бізнесу. Згідно статті 10 Закону України "Про державну підтримку малого підприємництва", державна підтримка малого підприємництва щодо формування його інфраструктури здійснюється шляхом створення та забезпечення діяльності мережі бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів тощо.

Під інфраструктурою підтримки підприємництва мається на увазі сукупність державних, приватних, громадських інститутів (організацій, установ, об'єднань), які обслуговують інтереси суб'єктів підприємницької діяльності, забезпечують процес підготовки, створення і розвитку малих та середніх підприємств. Складність інфраструктури як системи, обумовлена різноманітністю функцій, які виконують її складові елементи. На державному рівні – це органи управління (міністерства, департаменти, комітети), фонди підтримки малого підприємництва, громадські органи (громадські ради по малому підприємству при відповідних адміністраціях тощо).

Регіональні органи виконавчої влади через спеціальні підрозділи по підтримці підприємництва повинні забезпечувати реалізацію наступних принципів: визначення основних методів регулювання та підтримки підприємницької діяльності в регіоні; підтримку пріоритетних видів підприємницької діяльності в окремому регіоні; розробка принципів та умов надання підприємницькими структурами будівель, споруд, земельних ділянок, виробничих площ та торгових точок; фінансову підтримку бізнесу з боку місцевої влади.

За допомогою регіональних органів влади повинні вирішуватися і такі проблеми становлення та діяльності підприємництва як зняття бюрократичних перепон в реєстрації, ліцензуванні підприємницької діяльності, упорядкування нормативних актів місцевого значення та діяльності контролюючих органів; високий рівень ризику і загроза власній безпеці підприємця, його сім'ї, правова незахищеність.

Основними завданнями недержавних структур щодо підтримки малого та середнього підприємництва є: консультування з питань законодавства України; надання інформації щодо здійснення державної підтримки суб'єктів малого бізнесу; надання інформації щодо наявності в регіоні необхідності використання товарів, послуг, що виготовляються суб'єктами малого підприємства, які розташовані на території регіону; підвищення рівня кваліфікації управлінського персоналу суб'єктів малого підприємства.

В області поступово складається технологічний каркас вирішення типових регіональних і місцевих задач у сфері підтримки і розвитку малого підприємництва. Рівень його розвитку найближчі роки буде в значній мірі залежати від масштабів підтримки з боку держаних та регіональних органів виконавчої влади. Допомога держави стосовно цих проблем повинна надаватися через прийняття конкретних рішень і сприяння створенню необхідних для цього структур. Реалізація таких рішень може здійснюватися через регіональні комплексні цільові програми, окремі заходи, впровадження ініціативних пропозицій та розробок.

Необхідною умовою успішного функціонування об'єктів інфраструктури є організація їх в цілісну комплексну систему з іншими елементами підтримки бізнесу. Наприклад, від навчального центру через бізнес-інкубатор і технологічний парк або промисловий полігон (при постійному консультативному чи інформаційному супроводженні, а при необхідності – і фінансовій підтримці) тощо. Це сприяє співробітництву, налагодженню стосунків та інформаційному обміну як між самими елементами інфраструктури, так і між підприємцями.

Протягом 2001 року в Тернопільській області продовжувала розвиватися ринкова інфраструктура, яка в значній мірі створює сприятливе середовище. На сьогоднішній день в області зареєстровано 10 бірж та 2 філії Київських бірж. Здійснювали операції 7 бірж і 2 філії, що належать до недержавних підприємств, серед яких: 3 – універсальні біржі, 1 – агропромислова та 2 біржі нерухомості. Статутний фонд бірж становить 1,2 млрд. грн.. За 9 місяців 2001 року обсяги укладених угод становили 16,5 млн. грн., або 73,6% від пропозицій продажу. Основна частка обсягу укладених угод належить операціям з паливом, на суму 4,5 млн. грн., сільськогосподарською продукцією – 4,2 млн. грн., транспортними засобами – 2,7 млн. грн., продуктами харчування – 3,5 млн. грн., нерухомістю – 0,7 тис. грн. [2]

Одним з елементів ринкової інфраструктури підтримки бізнесу в регіоні є бізнес-центр. За останні роки можливості для створення таких структур стали більш сприятливими: якісно і кількісно поповнилася матеріально-технічна база, швидко розвиваються мережі зв'язку, телекомунікацій, банків даних, зросла допомога міжнародних організацій у цій сфері.

Створено умови для користування підприємцями банками даних різного рівня, у тому числі світової системи Інтернет. Тому в прогнозі до 2003 року в Тернопільській області планується створити ще один бізнес-центр.

Робота Тернопільського бізнес-центру спрямована на управлінське консультування по розробці стратегії на коротко- та довгостроковий період діяльності підприємства, стратегії маркетингу та програми управління маркетингом, управління виробництвом, структурі управління, аналізу ринків та конкурентного середовища, безбиткової роботи. Важливою складовою послуг, які надаються Тернопільським бізнес-центром, є навчальні семінари, програми, які формуються відповідно до потреб підприємців, за окремими курсами і в комплексі. Такі семінари дозволяють підприємцям області набути і зберегти переваги свого підприємства в конкурентній боротьбі, оволодіти інструментами стратегічної та оперативної діяльності.

У бізнес-центрі підприємці отримують допомогу в складанні бізнес-планів, так як їх якісне обґрунтування та витримання конкретних (на рівні світових стандартів) вимог дозволяє звертатися за наданням кредитів міжнародними фінансовими організаціями. У 2001 році послугами консультативного відділу бізнес-центру скористалося 466 суб'єктів малого підприємництва, в тому числі 942 юридичних осіб, 124 приватних підприємства, майже 130 суб'єктів малого бізнесу мали можливість отримати інформаційні послуги.

1998 році при асоціації "Ліга підприємців Тернопільщини" була створена Кадрова агенція, основним завданням якої є впорядкування ринку праці, підбір та перекваліфікація кадрів для приватних підприємств. Така діяльність спрямована на покращення роботи підприємств, вирішення проблеми працевлаштування населення та зменшення кількості безробітних.

Центром розвитку малого бізнесу проведено роботу по створенню електронного довідника "Підприємства Тернопільщини", в який включена інформація про понад 1000 підприємств та організацій області. Також створено банк даних типу "попит-пропозиції" по незайнятих діловою активністю трудових ресурсах. Крім того, центром створено електронні довідники "Промислові підприємства України", "Товари в Україні", "Інвестиційні проекти підприємств Тернопільської області".

Серед нових організаційних форм інфраструктури бізнесу необхідно виділити бізнес-інкубатори. За визначенням, яке сформувалося у процесі створення та функціонування бізнес-інкубаторів – це госпрозрахункові некомерційні структури, які надають допомогу початкуючим підприємцям, як комерційним ланкам інкубатора, через систему фінансової, технічної, експертної та маркетингової підтримки в становленні та формуванні. Бізнес-інкубатори орієнтовані на підтримку початкуючих фірм: малих підприємств, фермерських господарств, творчих колективів та окремих підприємців, діяльність яких відповідає пріоритетним для регіону напрямкам.

Основною метою бізнес-інкубатора є підтримка і розвиток підприємництва, створення нових робочих місць, стимулювання розвитку певних галузей та технологій, які мають потенціал в умовах формування ринку. Створюючи прошарок приватних власників (підприємців), бізнес-інкубатор сприяє демонополізації народного господарства, забезпечує створення конкурентного середовища і соціально-орієнтованої ринкової економіки, є каталізатором підприємницької діяльності в використанні інновацій. Бізнес-інкубатори сприяють виживанню та зростанню підприємств, які знаходяться на початковій стадії організації. В умовах ринкової економіки багато початкуючих зазнають невдач, в той же час світова практика свідчить, що виживання в структурі бізнес-інкубатора значно підвищується і досягає 80%.

Фірма повинна володіти ідеєю створення науковомісткої або будь-якої іншої необхідної продукції, яка проходить ретельне науково-виробничу та маркетингову експертизу. Крім цього, фірма повинна мати переконливий план підприємницької діяльності – бізнес-план. Консультанти бізнес-інкубатора повинні допомогти його скласти. Бізнес-інкубатор також забезпечує зв'язки з експертами, економістами, технологами, допомагає новій фірмі в пошуку джерел фінансування та зацікавлених споживачів. Механізм підтримки нових фірм враховує, що вони потребують приміщень, обладнання, консультування, ділової інфраструктури, фінансової допомоги.

Важливим завданням бізнес-інкубатора є:

- вибір проектів, технічно-, конкурентноздатних та комерційно реалізуючих протягом першого року за умов наявності ініціативних розробників, здатних створити ринково-орієнтоване підприємство (власну справу);
- максимальне прискорення процесу доведення результатів пошукових досліджень та розробок до рівня готових до застосування у виробництві зразків та технологій;
- підтримка крупно масштабних високотехнологічних проектів та програм;
- формування комфортного соціально-побутового та рекреаційного середовища для спеціалістів та підприємців, що дозволить повноцінно використовувати та розвивати їх інтелектуальних потенціал.

Як зазначено в Програмі підтримки розвитку малого підприємництва Тернопільської області на 2002-2003 роки [1], Головним управлінням економіки облдержадміністрації і в подальшому буде проводитися робота по створенню і розвитку інфраструктури підтримки бізнесу в регіоні. Слід відмітити, що розвиток інфраструктури є одним з найбільш важливих напрямків підтримки малого підприємництва з боку як держави, так і підприємницьких об'єднань, оскільки має мультиплікаційний ефект і розповсюджується на широкі кола

підприємців, що особливо важливо в умовах обмеженості фінансових та майнових ресурсів. Залучення іноземних інвестицій до створення елементів ринкової інфраструктури повинно проходити як із врахуванням інтересів інвесторів, так і з зацікавленістю регіональних органів виконавчої влади. В основному ці процеси проходять за ініціативою структур, що створюються, і на вузьких сегментах ринку, які приносять найбільш високі доходи. Регіональні органи виконавчої влади не мають впливу на спрямування інвестицій у цю сферу, і не володіють повною інформацією про іноземні донорські, сервісні організації.

Основним елементом механізму взаємодії органів виконавчої влади і бізнесу, який водночас і є гарантом прозорості взаємодії державних і недержавних структур щодо підтримки бізнесу в Тернопільській області є Тернопільське агентство міського розвитку. Агентство є ініціатором запровадження ідеології і тристороннього партнерства органів місцевої влади, підприємців та громадськості задля вирішення актуальних проблем міста. Окрім того, Агенція спрямовує свої зусилля на розвиток ділової активності, формування позитивного інвестиційного іміджу регіону, розробку нової системи управління містом. З цією метою воно здійснює дослідницьку та аналітичну діяльність, надає консультаційні послуги, співпрацює з вітчизняними та іноземними фінансово-кредитними інституціями, інвестиційними компаніями, об'єднаннями громадян, державними установами й організаціями, залучає до лекторської та семінарської та семінарської роботи науковців та працівників органів державної влади, проводить науково-практичні конференції, тренінги, семінари, "круглі столи", засідання експертних, фокусних та робочих груп з проблем удосконалення муніципального управління та стимулювання соціально-економічного розвитку міста.

Зазначимо, що робота Агентства та інших елементів ринкової інфраструктури щодо підтримки бізнесу в регіоні може бути повноцінною лише за умови дієвої співпраці місцевих органів влади та підприємницьких структур. Саме у такому випадку можна говорити про ефективне виконання ними функцій і впровадження у життя їх проектів та програм.

Реальних зрушень в економічному та соціальному житті регіону можна досягти тільки за умови скоординованих і цілеспрямованих зусиль трьох його основних секторів: влади, бізнесу і громадських організацій. При цьому соціальна місія підприємницького сектору полягає у прояві економічної ініціативи у власних інтересах, завдання місцевої влади – підтримка спрямовування та використання цієї ініціативи в інтересах території, місія організованої громадськості – забезпечення громадського контролю за соціальною ефективністю діяльності бізнесу і влади, в інтересах громади в цілому.

Література

1. *Програма розвитку малого підприємництва в Тернопільській області на 2002-2003 роки.*
2. *Інформаційні та методичні матеріали з питань розвитку і підтримки малого підприємництва в Україні/Підготовлено управлінням розвитку недержавного сектору економіки Міністерства економіки України за участю Білоуса Г. М., Вареник М. А., Гавриленко В. І. Київ, 1998.*
3. *Труш І. Основні форми державної підтримки малого підприємництва в Україні// Право України. – 1999. – №5*
4. *Хатон Дж., Кук Н. Ісакова Н. Взаємодія державних структур у справі формування політики підтримки малого бізнесу: варіант для України.*